

Ngày Tháng Buồn Hiu

Ngọc Ánh

Mười năm trong tù! Đã trải qua nhiều gian nan vất vả trong cải tạo, tôi nhớ tới câu nói nửa đùa nửa thật của người quen "... *Khi nào thấy đỉnh núi thấp xuống trước mắt mình, thấy nắng ở đây không còn nóng lưng, thấy muối trại giam đã trở thành ngọt trong buổi cơm rau muống, thì lúc ấy mình sắp về..*" Có lẽ những điều ấy bây giờ đã đúng với tôi, con đường lầy bùn trơn trượt bên cánh đồng lớn đã trở nên quen thuộc trong mỗi bước chân đi, những gốc đào thân thiết trong mùa nhật hạt, những ô ruộng cấy đã trở nên gần gũi để biết được độ cứng mềm của lớp đất lúc cấy mạ, lúc sục bùn ... Vẫn còn sợ rắn, sợ đĩa nhưng đã có can đảm để bước tới mà không phải la hét xanh mặt như lúc đầu mới thấy. Tôi đã quen với khí hậu nắng gió khắc nghiệt ở đây, mưa dầm sương lạnh, mồ hôi luôn ướt đẫm, tay chân thô kệch cứng ngắt trong mỗi thao tác lao động, sự già nua khắc khổ vẫn hằn trên khóe mắt, nhưng chẳng thay đổi bao nhiêu nét mảnh khảnh ngày nào ..Có vài lần tôi đã gặp lại tên cán bộ khai cung cũ, họ có vẻ phấn khởi khi thấy tôi cải tạo tiến bộ hơn (!) Họ nhìn gương mặt sạm nắng của một phụ nữ thành phố đã quen với gió mưa lao động ở đây "*Trông bây giờ chị khiêm tốn giản dị, cởi mở hơn nhiều, khác xa cái lần gặp gỡ với chị cách đây gần 10 năm, hồi ấy chị kiêu căng, bướng bỉnh làm sao, chị vặn vẹo chúng tôi cũng điên đầu ấy.*" Lời nhận xét của họ đã làm tôi cúi mặt dẫu nụ cười chua xót. Hừ! 14 năm tù dành cho người đàn bà còn rất trẻ, không hiểu họ thú vị như thế nào trong lúc phán quyết số phận của người khác để nhân danh công lý đàn áp những kẻ bất đồng chính kiến bằng gông xiềng bạo lực và nhà tù.

Cuộc gặp gỡ với những lời động viên sáo rỗng, họ khơi dậy trong tôi tình cảm gia đình, quê hương, họ nhắc cho tôi nhớ đến sự khoan hồng nhân đạo về chuyến đi xa của thằng bé tật nguyền... Và mỗi lần như thế, tôi chỉ im lặng ngồi nghe, xoa hoài đôi tay chai cứng của mình khi chào đứng dậy. Cám ơn, tôi cũng hiểu rất rõ điều đó, kêu án thì phải ở tù thôi, chấp nhận cuộc chơi là có kẻ thua người thắng, nhưng đừng tưởng cải tạo là làm thay đổi được bản chất của những người như chúng tôi, đấu tranh với cái xấu cái ác với sự bất công áp bức cho tới cùng. Trong cái đáng ghét cũng có những cái đáng thương, tôi thấy mình thanh thản khoan dung khi nghĩ về người khác, không hận thù hậm hực, không phẫn nộ đay nghiến, tôi vẫn thầm cám ơn mọi quan tâm giúp đỡ của những cán bộ đã đối xử tốt với mẹ con tôi trong suốt thời gian sống ở đây, dù sao bàn tay vẫn có ngón vắn ngón dài. Tôi nhớ ánh mắt vui mừng của VyDân mỗi lần gặp "bác ba" trưởng trại giam, một người miền Nam đi tập kết về, chính ông ta đã cho thằng bé con gà mái để nuôi lấy trứng ăn, cho phép trồng cây đu đủ sau trại để có trái bồi dưỡng. Sự ưu ái đặc biệt với VyDân thôi, vì nội qui trại không được trồng cây cao sợ tù nhân leo trốn trại. Đôi khi tôi cũng thấy lòng chùn xuống khi nhìn cảnh cha già con muộn, sự đầm ấm bình yên của gia đình họ, thật tình có bao giờ mình muốn con bé phải mất cha, cô vợ trẻ phải mất chồng đâu! Thế mà họ lại làm con mình mồ côi cha, mình thành góa bụa bơ vơ ...

Tôi vẫn nhớ một đoạn thư rất chân tình viết gửi về cho Ba sau khi anh ấy mất...

"Trong một cuộc chiến đấu dù chính đáng hay vô nghĩa, sự chết sống là lẽ thường tình, con sẽ dạy cho VyDân lòng thương yêu và sự công bằng, con không muốn nó phải xem kẻ đã giết cha nó là kẻ thù và những người thân đã bỏ rơi nó bằng ánh mắt thành kiến bất mãn... Quá khứ là một bài học đau thương mà con cần phải rút kinh nghiệm, chắc chắn cảnh nổi da xáo thịt sẽ không bao giờ tái diễn trong gia đình chúng ta, Ba đã có một đứa con hư với tất cả những đau đớn phẫn nộ, con nhớ tới câu nói ví von của ông cán bộ rất già "...chị giống như công chúa My Châu đã đem nỏ thần cho giặc, để nước phải mất, nhà phải tan, ngồi sau lưng Triệu Đà, bị thần Kim Qui chỉ vào mặt: giặc ngồi sau lưng mi chứ ở đâu đã làm con vừa buồn vừa cười. Nếu phải xóa đi một cái tên trong bản khai lý lịch gia đình, chặt đi một cành khô cho cây nảy lộc đâm chồi, con nghĩ cũng là điều hợp lý mà gia đình đừng nên nuôi tiếc .."

Câu chuyện cũng lâu lắm rồi, đau thương rồi cũng nguôi ngoai dần theo năm tháng, máu chảy ruột mềm, có lẽ Ba tôi cũng nguôi đi cơn giận dữ, gia đình đã đến với tôi bằng tất cả những tình thương, khoảng cách còn lại được xóa dần đi trong những lần chị tôi lên thăm, trong những lá thư động viên thân thiết của các em tôi từ các nơi gửi về. Rồi ba tôi mất, trong cơn đau cuối đời, ông đã gọi tên tôi. Lòng tôi chợt se lại

rung buồn, người chết thì luôn được thanh thản, tôi không muốn nhắc lại quá khứ, dù tôi biết ông rất thương tôi, nhưng ông vẫn có cái lý của ông ...

Mười năm trong tù! Tôi sống khép mình trong cái vỏ khiêm tốn, giản dị, mọi nhu cầu vật chất được khắc phục tối đa, tôi đã biết ăn được tất cả những rau rừng lá núi, biết nấu được một số món ăn tạp nhạp nêm nếm bằng muối mà không phải theo khóa gia chánh nào. Tôi cũng biết cắt may khâu vá những kiểu quần áo đồ tót chỉ, tót công, chủ yếu là ăn chắc mặc bền, không lãng phí. Tôi biết được tên nhiều chứng bệnh lạ lùng và cả cách trị liệu cấp thời mà không phải nhờ đến thầy thuốc mất thì giờ khám nghiệm, chạy chữa.. Tôi cũng nghe được nhiều thành ngữ địa phương, biết được những tiếng lóng giang hồ, những xảo thuật ma quỷ trong cuộc sống của giới bụi đời, ăn chơi du đảng, những thủ đoạn lừa bịp mất dạy được mang vào từ xã hội bên ngoài. Nói chung là tôi cũng tiêm được nhiều cái hay, mà cũng nhiễm phải lắm tật xấu, đôi khi nổi nóng, bực dọc, bộc lộ hung hăng chẳng giống ai, nhưng điều mà tôi cảm thấy tự bằng lòng với chính mình đã học được trong cuộc sống hỗn độn ở đây là sự chịu đựng - Chắc vậy! Tôi đã chịu đựng bằng tất cả lòng kiên nhẫn, đầy vị tha, thông cảm.

Môi trường phức tạp làm sao tránh khỏi sự va chạm bực mình, đôi lúc cái đáng ghét tưởng có thể đập đổ hết tất cả, nhưng rồi mọi việc cũng lắng dịu qua đi, sống biết tha thứ, biết nhường nhịn, chưa bao giờ tôi sử dụng thủ đoạn để khiêu khích hơn thua bắt cứ ai, chưa bao giờ tôi huênh hoang những điều mình trội hơn người khác hay mặc cảm về sự kém cỏi, thua thiệt của mình. Đẳng nào thì cũng xuề xòa qua loa, điều mà tôi cho là tối kỵ nhất trong cuộc sống tập thể là ích kỷ, vụ lợi vật chất cá nhân, tính tham lam thói bần tiện. Điều may mắn cho tôi là đã không “gần mực thì đen” không bị lệ thuộc bận tâm vì cái vật vãnh ấy, đôi khổ túng thiếu cũng nhiều rồi nhưng vẫn thấy thoải mái hơn vì đã không bon chen, tranh giành quyền lợi với đồng phạm, có lúc thua thiệt nhiều quá cũng tự an ủi mình bằng câu triết lý vụn “Ở bầu thì tròn ở ống thì dài, miễn cái nước chứa trong ấy vẫn là nước hoa chứ không phải là nước cống”.

Tôi đã sống hòa đồng với tất cả, có điều tôi không giống như họ là được rồi! Tôi chấp nhận sự thật, cho dù sự thật có đáng buồn! Thời gian trôi qua có biết bao điều để suy gẫm, kể làm sao cho hết một khoảng đời sóng gió lao đao. Tất cả sẽ được ghi lại trong một thiên hồi ký, nhắc lại trong một bản trường ca diễn lại trong một vở bi kịch đầy nước mắt thấm não, mà mãi mãi tôi sẽ không bao giờ quên, không bao giờ xóa nhòa cái dấu ấn khắc nghiệt của cuộc đời, đau nhói trong mỗi lần hồi tưởng xót xa . . .

Mười năm trong tù! Tôi còn cái gì và đã mất cái gì? Những sự mất mát thua thiệt của tuổi trẻ, cả một thời phí phạm trống rỗng, những cái tang lớn cứ chồng chất trên đầu, những người thân yêu cứ lần lượt bỏ đi, còn lại tôi một thân xác bơ phờ và cả tâm hồn chai lì cứng cổ. Rồi khỏi trại giam, ba mươi mấy tuổi, hai bàn tay trắng, không tài sản, không vốn liếng, không một nghề ngỗng gì ra hồn, chồng mất - con đi xa, tôi vẫn chưa nghĩ ra điều gì cần phải làm ngay. Lập lại cuộc đời ư? Có lần tôi đã cười ra nước mắt khi người quen hỏi tôi về điều ấy, mọi việc sẽ không đơn giản như mình nghĩ, xã hội mỗi ngày mỗi đổi thay, cuộc sống cứ tiếp diễn Tôi nhớ lời dặn đầy ý nghĩa của người thầy cũ “..*Đừng để bánh xe lịch sử ấy nó nghiêng lấy đời em, dù chỉ chạm vào một ngón chân thôi, cũng đủ đau điếng rồi ..*”

Mười năm trong tù!

Thấy mình quê mùa lạc hậu làm sao, tôi nghĩ đến ngày về rất xa lạ như cây đã hết nhựa sống, như con ngựa già đã mỏi đuối chồn chân, tự đứng bi quan vô cùng khi nghĩ về tương lai phía trước! Ba mươi mấy tuổi vẫn thấy mình ngây ngô khờ khạo trong cuộc sống chung quanh, có thể mình tưởng như vậy, cái bệnh tưởng đôi khi cũng là điều thất bại. Hết rồi cái tuổi tung tăng hồn nhiên, còn nhìn đời qua lăng kính màu xanh màu hồng, còn yêu đời, yêu người yêu cuộc sống thiết tha, tương lai sao mà mơ hồ quá! Niềm cô đơn hiện tại tưởng chừng như bất tận, tôi sẽ còn chịu đựng cho đến bao giờ? Nỗi lòng riêng tư thầm kín vẫn là điều ray rức không nguôi. Cũng có lúc mơ một mái ấm gia đình, một hạnh phúc thật bình yên, một vòng tay nâng niu êm ái trong khoảng đời còn lại, nhưng cảm thấy ngại ngùng thế nào, quá khứ đáng buồn vẫn là điều ám ảnh hoài nghi, cứ sợ vướng bận chồng con rồi khổ thân lận đận, rồi ngủ quên trong hạnh phúc khoan tròn ích kỷ .. Mọi việc bắt đầu đã muộn màng rồi hay sao? Cuộc sống thật tẻ nhạt, tầm thường nếu không có một mục đích gì cao đẹp hơn, ý nghĩa hơn ..Tôi nhớ tới câu an ủi của người bạn tù “..*Nếu không làm ngôi sao trên bầu trời rộng, thì hãy làm một ngọn đèn nhỏ trong căn phòng mờ ...*”

Xã hội bên ngoài luôn xáo trộn, đầy biến động, đòi hỏi phải biết thích nghi, hòa hợp để chấp nhận nó, vẫn còn hàng loạt người không thể chịu đựng được và họ đã bỏ đi, đã bị cuốn hút theo cơn sóng thời cuộc không-thể-làm-khác-hơn-được.

Tôi thì chẳng có tham vọng xuất ngoại, cảnh tha phương cầu thực chắc cũng có lắm điều chua cay, hạnh phúc đâu chỉ có cơm ngon và áo đẹp, dù tôi biết sự ở lại cũng giống như nhập vào cuộc chiến đấu (nói theo thời đại bây giờ -mặt trận mới - chiến đấu chống tiêu cực - có thể tôi sẽ im lặng cầu an, hoặc tôi sẽ xông xáo vào cuộc, đằng nào thì cũng một lần chết, có điều tôi không thích làm kẻ yếu hèn, ích kỷ trong cuộc sống. Thế thôi! Nhưng có một điều trung thực nhất: Tôi không hề nuôi mộng làm kẻ phi thường để mưu đồ đại sự đội đá vá trời, tôi chỉ muốn làm người đàn bà với đầy đủ chức năng cao quý của nó, có trái tim biết yêu thương, giữ tâm hồn trong sáng, mang ý chí dũng cảm và tạo cuộc sống có mục đích cao đẹp không phải chỉ cho riêng mình!

Mười năm trong tù! Không biết có phải là thời điểm để tôi tổng kết một chặng đường đã qua? Ừ! Thì cứ tạm coi như là đã tổng kết. Ngày về, có thể rất gần, tôi vẫn chưa hình dung ra giây phút bàng hoàng đó, tâm trạng buồn vui bất ngờ như thế nào nữa, có thể tôi sẽ tỉnh bơ như lúc người ta đọc bằng cáo trạng có tên mình trước vành móng ngựa cách đây 10 năm, hoặc hơi choáng người một chút vì xúc động đột ngột, dù sao ở đâu thì quen đó, gần gũi như quê hương của mình, cho dù có lắm nhọc nhằn gian nan, có nhiều chua cay, tủi nhục, nhưng không thể nói là không bịn rịn ngập ngừng lúc chia tay. Vẫn có những điều mà tôi phải thầm cảm ơn cuộc sống, cảm ơn con người đã ở quanh đây, chia sẻ cùng tôi mọi khốn khó trong những năm tháng đau thương cùng tận, mọi buồn phiền xin bỏ lại đằng sau cánh cổng sắt nặng nề đã nhốt một thời tươi trẻ của tôi, dù tôi biết vẫn có những điều rất nhỏ nhặt vu vơ như thoáng gió, nhưng tôi cảm thấy nhớ hoài, và có cả nỗi đau đớn xót xa mà tôi sẽ cố gắng để quên đi...

Mười năm trong tù! Tôi không thể phủ nhận một sự thật “Quá khứ là kinh nghiệm -hiện tại là đấu tranh - tương lai là những trang sách mới”. Cứ cho là như vậy đi, bắt đầu từ con số không to tướng chẳng phải là chuyện dễ dàng, nếu không có tính kiên nhẫn và lòng can đảm sẵn sàng, tôi sẽ cố gắng để làm được điều đó, hy vọng mà nói như vậy. Nhìn lại chặng đường gian khổ đã qua, tôi thật sự rung mình như vừa qua cơn mộng dữ. Ngày về - tương lai đang chờ đợi, hy vọng hạnh phúc nhiều hơn là khổ đau, liệu tôi sẽ bắt đầu như thế nào đây với ngã ba, ngã tư của cuộc đời trước mặt?! Xúc động bồi hồi chen lẫn nỗi lo âu bối rối... Lúc đi có anh ấy, có Vy Dân, có nỗi lo âu nặng trĩu... Ngày về chỉ có túi xách nhẹ tênh với vài cuốn nhật ký, bộ áo tù, khung ảnh của thằng bé đã đi xa và cả những nếp nhăn đầy phiền muộn trên gương mặt mỗi mòn ...

Còn lại một mình! Chắc vậy, hôm qua hôm kia có dịp nhìn thấy tập hồ sơ dày cộm của tôi trên bàn làm việc, cái bìa đã ngả màu vàng củ kỹ, nhàu nát, bên cạnh là tấm ảnh chụp lúc mới vào trại, nụ cười tươi tỉnh đến lạ lùng, lúc ấy sao mà ngổ ngáo thế không biết, tôi nhất định cười trong khi tên Công an nhăn nhó cảm cười, bởi vì anh ta chưa hề thấy một bị can nào lại có thể hồn nhiên trước ống kính của pháp luật cả, nếu không muốn nói là những gương mặt lấm lét, hốt hoảng đầy tội lỗi, còn tôi thì khác hẳn, có lẽ lúc đó tôi chỉ mới hơn 23 tuổi, cái ngạo mạn quái quái của tuổi trẻ là vậy. Mười năm rồi còn gì, nhìn lại tấm bìa đã ngả màu làm tôi cứ ngẩn ngơ suốt buổi. Ghê thật! Cả một khoảng đời thanh xuân của tôi đã chết đi trong những trang giấy nhòe nhoẹt đầy khắc nghiệt đó!

Ngày về! Tôi sẽ cố đi thật chậm, thật thanh thản trên con đường đất đỏ quen thuộc mà tôi đã qua lại hàng trăm nghìn lần để xuống bãi làm từ bấy lâu nay, con đường mà cách đây gần 8 năm, lúc xe vừa lăn bánh chuyển từ trại tạm giam lên đây, tên trưởng trại chạy theo hỏi với “Này, chị nhớ xem còn bỏ quên lại đây cái gì không?” Lúc ấy tôi đã mím chặt môi bướng bỉnh “còn bỏ quên cả một trại giam” - Hừ! đằng sau khói xe mù mịt, tôi thấy ánh mắt khó chịu của hắn ta lúc đó, nhưng tôi vẫn không hề thấy ân hận. Bây giờ, ngày về -tôi sẽ nói câu gì trước mọi người thân quen, sự im lặng có lẽ hợp lý hơn là phải nói những lời sáo rỗng, ngoa ngữ ...

Mười năm trong tù! Tôi đã sống, và đã thấy đã hiểu tất cả, có chia sẻ thế mấy cũng không bù đắp được sự gian khổ, thiếu thốn trong hoàn cảnh này, thôi thì cố gắng khắc phục, “lâu rồi đời mình cũng qua mà.”

Mọi người sẽ có lúc “ngiêng vai trút nhẹ đời giam cầm...”, tôi không tin dị đoan vào những điều vớ vẩn, nếu lưu luyến thì sẽ còn quay lại lần nữa. Vô lý! Không cố tình vi phạm pháp luật thì chẳng bao giờ quay lại trại giam, cũng có lắm người đã nguyện rửa, ghê sợ, chán ghét cái cảnh tù đày, nhưng họ vẫn cứ quay lại, quay lại... Còn tôi, sự chịu đựng đã thành thói quen tốt, tôi vẫn thấy lòng thanh thản để tha thứ, để thông cảm cho tất cả, không hận thù, không oán trách, dù có những điều thật đáng căm ghét vô cùng! Ngày về, chắc có buồn có nhớ và có thương thương, thấy tội nghiệp cho những người ở lại, tôi im lặng trong nỗi xót xa ray rức, hình như mình vẫn còn thiếu sót điều gì đó không thể nói được, kỷ niệm đau buồn đã qua mà không thể nguôi ngoai được, có điều ràng buộc vô hình nhỏ nhoi nào mà tôi không thể đứng vững khi phải bước quay lưng.

Mười năm trong tù! Dĩ vãng đau thương rồi cũng phai pha, như một khúc quanh nghiệt ngã trong cuộc đời, tôi nhủ thầm mình: *“Hãy đứng dậy và lau khô những giọt nước mắt bi thảm, sau cơn mưa trời lại sáng kia mà! Cứ tin như vậy đi cho đời bớt khổ”*. Tôi xoa hoà đôi tay chai cứng nhỏ nhoi của mình, chẳng biết phải chuẩn bị cho tương lai cái gì đó thật cần thiết, như vốn liếng tài sản chẳng hạn, lúc hai đứa bị bắt, người ta đã niêm phong nhà và toà án tuyên bố tịch thu toàn bộ tài sản, những đồ dùng gia đình, nữ trang, tiền bạc. Tôi đứng đưng đến độ không cần biết mình đã bị mất những gì, tất cả đều trở thành vô nghĩa! Chỉ có sự nằm xuống của anh ấy là cả một gia tài vô giá, mà tôi đã không thể đánh đổi được bằng chính sinh mạng của mình. Tôi không hề tiếc những của cải đã bị lấy mất trong lúc vào tù, cũng như mãi đến bây giờ tôi không biết phải chuẩn bị như thế nào cho cái vỏ bọc vật chất trong tương lai, dù sao thì cũng quen rồi, khó khăn nghèo túng cũng đã chịu đựng được từ những năm tháng ở đây, hành trang là lòng can đảm còn lại, tôi mong rằng mình sẽ tự đứng dậy và vươn lên, cho dù có vấp ngã thật yếu đuối, nhưng không vì thế mà tôi lại bi quan để chấp nhận sự an bài của định mệnh.

Ngày về! Có dịp soạn lại sổ đồ vật linh tinh trong ngăn kéo, mỗi thứ là một câu chuyện nho nhỏ, đầy vui buồn. Cả mười năm gom lại kia mà, tập thể thường hay gọi đùa tôi là kẻ giàu nhất ở đây, cũng có thể như vậy bởi vì tôi có những cái lật vặt của người ra về trước cho lại và tôi cất đó để giúp kẻ khác khi họ cần, chia sẻ cho nhau trong cuộc sống tạm bợ nơi này cũng là biểu hiện tốt của tình người giữa cơn khốn khó. Và bây giờ đến lượt tôi giao lại cái di sản nho nhỏ ấy cho người còn lại, bạn bè thân quen lần lượt họ sẽ nhận được tài sản của tôi với lời giả từ -không mong gặp lại ở nơi này hay bất cứ ở trại giam nào khác, nhất định là như thế!

Mười năm rồi còn gì! Rồi khỏi đây, tôi cũng chưa biết mình sẽ ở địa chỉ nào thuận tiện nhất cho cuộc sống tương lai, bước đầu phải về Sài Gòn, tạm trú với chị em hàng họ, rồi về quê thăm má, thăm mộ ba, rồi trở ra Phan Thiết thăm mộ anh ấy, rồi có hàng đồng dự kiến cho tương lai mai mốt... Nhưng trong sổ đồ vật linh tinh, điều mà tôi cảm thấy đau lòng và thấm thía nhất khi tìm kiếm là chiếc chìa khóa cũ kỹ của má tôi, trong lần lên thăm bà đã cẩn thận nhét vào tay tôi với lời dặn dò giống như thời tôi còn bé *“nhớ đừng làm mất nhe con, cất đó rồi chừng nào về mà mở rương ra, chớ lỡ má có bề gì...”* Cảm chiếc chìa khóa mà tôi đã xúc động đến lặng người, cả một đời Má đã chịu khổ vì con. Chiếc rương chứa đầy những đồ kỷ niệm của thời đi học, từ cuốn tập dính đầy mực tím, quyển sách giải thưởng cuối năm học, những tấm ảnh ngây ngô, thư từ, quà tặng sinh nhật của bạn bè, quần áo cũ, sau khi tôi lấy chồng, rồi có con, rồi vào tù. Thời gian chồng chất biết bao là hoang phế, vậy mà Má tôi vẫn gìn giữ những kỷ niệm của cô con gái bé bỏng của bà, suốt đời Má đã khổ vì tôi! Trong mớ giấy tờ ố vàng mà tôi còn giữ được là “những bức thư viết sai chánh tả” của Má gửi vào trại giam cho tôi, lá thư nào cũng làm tôi khóc mướt vì thương Má một đời lận đận khổ đau, cho đến bây giờ mỗi lần đọc lại, tôi vẫn thấy lòng rưng rưng như Má đang quanh quẩn đâu đây *“ba má nhớ con lắm, gán cái tạo tốt để nhà nước cứ sét chỡ để sống đời gia đình, chời chỡ đó, ba con bệnh quai, má còn khỏe nhưn bán buôn ế lắm”*. Chiếc chìa khóa đã ám ảnh tôi suốt trong những năm tháng buồn tênh hiu quạnh, mà mỗi lần cầm nó trên tay, tôi lại rưng nước mắt vì nhớ Má *“lỡ má có bề gì.”* Trời ơi! Tôi cố không nghĩ đến những mất mát đáng buồn ấy nữa, vậy mà... Ba Má tôi đều lần lượt qua đời trong cô đơn nghèo khó ở quê nhà mà không kịp chờ tôi mãn án trở về.. Tôi như hụt chân đuối sức khi nhận ra mình bỗng chốc bị mồ côi... Tôi nâng niu kỷ niệm của Má như một gia tài, tấm lòng Bà Mẹ nào cũng đáng được trân trọng tôn vinh. Những lá thư của Má luôn là chỗ dựa yên ấm cho tôi trên bước đường đời mỗi mệt, ngã nghiêng phía trước
Còn lại một mình!

Tôi xót xa khi nhận ra sự trống vắng đáng sợ, hơn nữa đòi người chợt có lúc thấy bơ vơ làm sao, cuộc sống bên ngoài thay đổi nhiều quá. Ra khỏi tù tôi có cảm giác như mình vừa bị hụt chân, chới vơi. Lạc hậu lỗi thời cũng là chuyện đã đành, tôi chỉ sợ những mất mát mà mình không thể bù đắp được. Ngày về - tôi cũng muốn ước mơ như trẻ con trong truyện cổ tích, được bà tiên cho ba điều ước: - Niềm tin - Hạnh phúc - Sự bình yên.